

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

לפני כב' השופט שאול שוחט, סגן נשיא, אב"ד
כב' השופטת עינת רביד
כב' השופט נפתלי שילה

המעוררת
פלונית
ע"י ב"כ עו"ד תמיר טורגל

נגד

המשיב
אלמוני

פסק דין

ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני משפחה, בתמ"ש 34511-05-19 (כב' השופטת ורד שביט פינקלשטיין), מיום 11.9.19, אשר הורה על חיסון שני ילדיהם הקטינים של הצדדים מפני מחלת החצבת וחיסונים נוספים הניתנים בשגרה, וזאת בניגוד לעמדת אמם של הקטינים – המעוררת.

א. רקע עובדתי

1. לצדדים שני ילדים קטינים בני 8 ו-4.5.
2. המשיב (להלן גם: "האב") הגיש תובענה לבימ"ש קמא שבה עתר למתן צו המורה למעוררת (להלן גם: "האם"), לחסן את הקטינים בחיסון חצבת ובכל חיסון שגרתי הנדרש ע"י משרד הבריאות. לטענתו, אי מתן החיסונים מסכן את הילדים וחושף אותם למחלות, והגם שהאם מתנגדת לנתינתם, טובת הקטינים מחייבת את חיסונם.
3. האם טענה כי החיסונים יגרמו להם לתופעות לוואי קשות, ואף ציינה שהדבר אירע בעבר. לדבריה, הקטינים סובלים מרגישויות ובעיות רפואיות והחיסון עלול להחרیف את מצבם ולגרום להם לתופעות לוואי קשות, נוכח ניסיון העבר לפיו הקטינים חוו פרכוסים, חום,

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

שלושלים, הקאות ופריחה עקב החיסונים שקיבלו. מכאן, התנגדותה הנחרצת למתן חיסונים
לקטינים.

4. האם צירפה לכתב הגנתה מכתב מאת ד"ר רוזנטל מיום 28.7.19 שבו נאמר, בין היתר, כי
לאור הנתונים שפירט במכתבו: "כדאי לדעתי לדחות בשלב זה את החיסונים לנ' מטעמי
זהירות... י' אחיה של נ' בן 4 שנים. נולד עם בעיה בכליה... מכיוון שלפי ניסיוני יש לעיתים
רגישות משפחתית לתגובה לחיסונים, יש לשקול גם אצל י' את האפשרות לדחיית
חיסונים".

5. ביום 30.7.19, לאחר שהתקבלה תגובת האם לתביעה, החליט בית המשפט קמא כי על האב
להשיב לתגובה וכי "במסגרת תשובתו יתייחס המבקש לאמור בחוות הדעת הרפואית של
ד"ר רוזנטל חיים שצירפה המשיבה לתגובתה וכן יגיש חוות דעת רפואית מטעמו,
המתייחסת לרגישויות ולתגובות החריפות הנטענות שחוותה הקטינה נ' בעקבות חיסונים
קודמים והאם קיים סיכון במתן חיסון החצבת לקטינה. כן תתייחס חוות הדעת להרכב
חיסון החצבת ולשאלה האם ניתן לתת את החיסון כחיסון אחד מבודד או שמא חיסון מגיע
רק כחלק מתרכובת של חיסונים והאם יש בתרכובת זו בכדי לסכן את הקטינה מחשש
לתגובות ותופעות לוואי חריפות וכן מול התועלת שבחיסון החצבת. כן תתייחס חוות הדעת
הרפואית מטעם המבקש באופן ספציפי גם לקטין י', אשר נולד עם בעיות בכליה, בשאלה
האם החיסון ו/או תרכובת החיסונים לעיל עלולה לסכן אותו ולגרום לו לרגישויות ותופעות
לוואי וזאת אל מול התועלת שבחיסון החצבת". כן הבהיר בית המשפט כי "ככל שיהיו חוות
דעת רפואיות סותרות והצדדים לא יגיעו ביניהם להסכמה לעניין החיסונים, בית המשפט
ימנה מומחה אובייקטיבי מטעמו..." (להלן: "ההחלטה מיום 30.7.19").

6. האב המציא תעודה רפואית מאת ד"ר פרהדיאן מהמרכז לבריאות הילד במחוז ת"א של
קופ"ח כללית, מומחה לרפואת ילדים והפרעות קשב וריכוז, מיום 15.8.19, שבה נאמר כי:
"נתבקשתי בהיותי מנהל מרכז בריאות הילד והרופא המטפל הראשי של נ' ושל י' לחוות
דעתי בנושא החיסונים שלהם. לדעתי יש חשיבות עליונה למתן חיסונים לילדים, וכל
המקדים הרי הוא משובח. אין ולא תהיה סכנה במתן חיסונים שאושרו ע"י משרד הבריאות,
לילדים בריאים. אין שום עבודה מדעית מסודרת שמראה סיכונים כלשהם במתן חיסונים
והפחדות נגד החיסונים מקורן בתעמולה מטעה. מאידך, יש סכנה ממשית במחלות שנגדן

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

- ילדים מחוסנים ואי מתן חיסונים לילדים חושף אותם לסכנות של המחלות (שלצערי הרב
עדיין קיימות ופוגעות בילדים ובמבוגרים). לכן הנני ממליץ בחום על מתן חיסונים לנ' ולנ'
גם בהתחשב בבעיה המזערית של י' בכליה).
7. ביום 11.9.19 ניתן פסק דינו של ביהמ"ש קמא, אשר קיבל את עמדת האב והורה על מתן
החיסונים. בית המשפט קמא הסתמך על התעודה הרפואית של ד"ר פרהדיאן (להלן:
"התעודה הרפואית"), שהוא הרופא המטפל בקטינים ומכיר אותם. כמו כן ציין ביהמ"ש, כי
המלצת ד"ר פרהדיאן תואמת את המלצות משרד הבריאות. נקבע, שטענות האם כנגד החיסון
הן "ערטילאיות ואינן מגובות כלל באסמכתאות". צוין כי לא הוצג ע"י האם שום מסמך
רפואי המעיד על בעיות או רגישויות של הקטינים להם טוענת האם, או כי עלולה להיגרם
לילדים פגיעה כתוצאה מהחיסונים. נפסק כי המכתב של ד"ר רוזנטל ניתן על סמך דברים
שנאמרו לו ע"י האם, מבלי שבדק את הקטינים ומבלי שיש לו מידע כלשהו לגבי מצבם ועברם
הרפואי. מכתב זה אינו בגדר חו"ד רפואית ואינו מבטא דעה נחרצת, כאשר אף לשיטתו,
מומלצת דחיה בלבד של החיסונים.
- בית המשפט ציין גם שמחלת החצבת היא מחלה מסוכנת ומדבקת מאוד וכי הדרך הטובה
והבטוחה למניעת התחלואה על פי נתוני משרד הבריאות, היא באמצעות חיסונים. בית
המשפט הוסיף שבמסגרת הסכם ההורות שבין הצדדים, התחייבה האם לבצע את כל
החיסונים המומלצים ע"י משרד הבריאות וקופות החולים והיא אינה יכולה לסגת מהסכם
זה ללא סיבה מוצדקת.
8. האם לא השלימה עם פסק הדין והגישה את הערעור שלפנינו. לאור דחיפות הנושא, נקבע דיון
דחוף.
- ב. תמצית טענות המערערת בכתב הערעור
1. טעה בימ"ש קמא שעה שנתן את פסק דינו בניגוד להחלטה מיום 30.7.19. כמו כן, ביהמ"ש
פעל בחוסר סמכות ובניגוד לסעיף 68(ב) לחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות, תשכ"ב-
1962 (להלן: "סעיף 68(ב)"), שעה שהחליט בדבר נקיטת אמצעי רפואי לקטין, ללא שהונחה
בפניו חו"ד רפואית.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

- 1
2. היה על ביהמ"ש קמא למנות מומחה רפואי ולתת את פסק דינו רק לאחר שמצב הילדים נשקל
3 באופן ספציפי, תוך בחינת סיכויי וסיכוני האמצעים הרפואיים הרלבנטיים.
4
3. פסק הדין סותר את ההחלטה מיום 30.7.19, אשר במסגרתה נקבע כי ככל שיהיו חו"ד
5 רפואיות סותרות, ימנה ביהמ"ש מומחה אובייקטיבי מטעמו. מאחר שבפני ביהמ"ש הונחו
6 שתי חו"ד סותרות מטעם הצדדים, היה עליו למנות מומחה רפואי מטעמו.
7
8
4. שגה ביהמ"ש קמא, כאשר קיבל את מכתבו של ד"ר פרהדיאן כעמדה רפואית מספקת, למרות
9 שאינו בגדר חו"ד כהגדרתה בחוק. ד"ר פרהדיאן אף מעולם לא ראה את הקטינים ולא היתה
10 למערכת הזדמנות לחקור אותו ולהציג לו שאלות.
11
12
5. לא ניתן לראות בהמלצות כלליות של משרד הבריאות משום חו"ד רפואיות כנדרש בחוק.
13
14
6. הוראות לביצוע טיפול רפואי בקטין מחייבת התייחסות ייחודית וזהירה בהיותה נוגעת "בלב
15 לבה של האוטונומיה האישית של אדם".
16
17
- ג. **תמצית טענות המשיב**
18
19
1. המשיב, שאינו מיוצג, לא הגיש עיקרי טיעון. בדיון בפנינו, הוא סמך את ידו על פסק הדין
20 וטען כי ילדיו הם ילדים בריאים וטובת הקטינים מחייבת את מתן החיסון.
21
22
2. לדבריו, הוא אב פעיל ומעולם לא שמע שבעבר היו תופעות לוואי אצל הקטינים בעקבות
23 החיסונים.
24
25
3. האב ציין, שבניגוד לטענת האם, ד"ר פרהדיאן מטפל בקטינים והוא פנה אישית לד"ר
26 פרהדיאן לצורך קבלת התעודה הרפואית. ד"ר רוזנטל אף זומן לשימוע במשרד הבריאות עקב
27 עמדותיו בנושא מתן חיסונים לקטינים.
28
29

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

- 1 האם הסכימה בעבר למתן חיסונים ואולם היא חזרה בה מהסכמתה. 4
- 2
- 3
- 4 **ד. דיון והכרעה**
- 5
- 6 1. בפתח הדיון העלה ב"כ המערער טענת פסלות כלפי המותב, מהטעם ששניים מחבריו נתנו
7 בחודש האחרון שני פסקי דין העוסקים בסוגיה דומה של מתן חיסונים לקטינים, בניגוד
8 לעמדת אחד ההורים. לדבריו, ביהמ"ש בהרכב זה, כבר גיבש "עמדה סופית" בסוגיה, ולפיכך
9 מרשתו חשה אי נוחות בהעמדת עניינה להכרעה דווקא בפני הרכב זה.
- 10
- 11 2. בנוסף, העלה ב"כ המערער טענה לפיה היה על בימ"ש קמא לקיים דיון בתובענה, ולא ליתן
12 פסק דין "בהתכתבות" כפי שכך נעשה.
- 13
- 14 3. יש לדחות את טענת הפסלות שאין לה כל יסוד. העובדה שבית המשפט אימץ בתיק מסויים
15 עמדה מסויימת, לא פוסלת אותו לדון בתיקים נוספים שבהן עולה שאלה דומה. לדוגמא:
16 כאשר מותב מסויים סבור שאין לראות בהלכת בע"מ 919/15 שינוי נסיבות המצדיק
17 כשלעצמו וללא כל שינוי עובדתי "פתיחת" הסכמי מזונות, האם הוא לא יוכל לדון בכל
18 התביעות להקטנת מזונות שבהן אין שינוי עובדתי מאחר ו"דעתו ננעלה"? אם מותב מסויים
19 סבור שיש תוקף להסכם ממון שלא אושר בין ידועים בציבור אף ביחס לתקופה שלאחר
20 נישואי הצדדים, האם הוא לא יוכל לדון בתובענות שבהן עולה שאלה מסוג זה מאחר ועמדתו
21 כבר ננעלה?
- 22
- 23 4. העובדה שמותב מסויים מחזיק בעמדה ביחס לסוגיה משפטית, לא מהווה עילת פסלות. חזקה
24 על בית משפט שישמע את הצדדים בלב פתוח ובנפש חפצה, תוך שייתן את הדעת להבחנה בין
25 מקרים שונים, אף לטענות שנשמעות לראשונה, כך שהתוצאה יכולה להיות שונה מתיק לתיק.
- 26
- 27 5. אין גם שום עילה לפסילה מפני "מראית פני הצדק". כפי שנקבע לא אחת: **"לא די בחשש או**
28 **בחשד אלא מדובר באפשרות ממשית של משוא פנים"** (ראו: [ע"פ 2/95 מדינת ישראל נ'](#)
29 [סלמאן בן אחמד זינאתי, פ"ד מט \(1\), 39 בעמ' 44](#)).

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

6. [בע"א 9294/07](#) אליס יוספזון נ' י.ד. זוהר יבוא ושיווק (2000) בע"מ (7.4.08) נקבע כי :

"...הבעת עמדה או דעה בהליך קודם אינה מקימה, כשלעצמה, חשש ממשי למשוא פנים, וכי עצם העובדה כי השופט ישב במשפטו של אדם בעבר, אין בה כשלעצמה, להביא לפסילתו... גם בעצם הדיון באותה הסוגיה או בנגזרותיה, אין כדי לפסול את השופט מליישב בדין... ההנחה העומדת ביסוד כלל זה הינה כי שופט מקצועי יודע להבחין היטב בין הראיות שבתיק אחד, לבין הראיות שבתיק האחר ויודע כי אין להשליך מן האחד על האחר".

נפסק גם כי :

"הלכה היא כי אין די בכך שבית המשפט דן והכריע בהליך מסוים כדי לפסול אותו מלשוב ולדון באותו עניין אם הובא שנית בפניו עקב התערבות ערכאת הערעור... כמו כן, כבר נפסק כי החזרת התיק לאותו שופט שדן בו בסיבוב הראשון מקובלת ואינה פוסלת את השופט כל עוד לא קבעה ערכאת הערעור אחרת" (ע"א 9509/07 שמעון כהן נ' רמי גולן (17.4.08)).

7. לפיכך, טענת הפסילה, נדחית.

8. כמו כן, יש לדחות את טענת המערערת לפיה היתה חובה על בהמ"ש לקיים דיון. ראשית, טענה זו לא נטענה בהודעת הערעור ואף לא בעיקרי טיעון. שנית, מעיון בתיק בהמ"ש קמא עולה, שביום 20.8.19 ניתנה החלטה לפיה על המערערת להשיב לתגובת האב וכי: **"לאחר מכן, תינתן החלטה"**. דהיינו, בהמ"ש הודיע לצדדים שלאחר הגשת תשובה המערערת תינתן החלטה. אם המערערת היתה מעוניינת שיתקיים דיון, היה עליה לבקש זאת מבהמ"ש ואולם היא לא עשתה כן.

9. לאחר ששמענו את טענות הצדדים, אנו סבורים שיש לדחות את הערעור. אכן, סעיף 68(ב) קובע כי כשיש צורך לערוך ניתוח או לנקוט ב"אמצעים רפואיים" לקטין, לא יורה בהמ"ש על

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

- 1 ביצוע ההתערבות הרפואית אלא אם שוכנע "על פי חוות דעת רפואית" כי האמצעי דרוש
2 "לשמירת שלומו הגופני או הנפשי של הקטין".
3
4 10. ברם, כאשר עסקינן בביצוע חיסונים שגרתיים שעליהם ממליץ משרד הבריאות לכלל ילדי
5 ישראל, אין כל צורך בחוות דעת רפואית. הסעיף מתייחס להתערבות רפואית ספציפית שאינה
6 במסגרת שיגרת הטיפולים שמומלץ לבצע לכל קטין. סעיף זה עוסק בביצוע ניתוח או נקיטת
7 אמצעים רפואיים ולפיכך ברור כי כוונת המילים "אמצעים רפואיים אחרים" היא לפעולה
8 שאינה שיגרתית הדומה לניתוח. אין כל הצדקה לחייב כל הורה להצטייד בחוות דעת, שעה
9 שמדובר בקטין בריא שיש לחסנו על פי הנחיות משרד הבריאות (ראו: רמ"ש 12596-09-19
10 ע.ל. נ' א.ב. (15.9.19)). דרישה של חו"ד במקרים שגרתיים אלו, עשויה להכביד שלא לצורך,
11 לגרום להוצאות כספיות ואף להפוך את נושא החיסונים לכלי ניגוח נוסף בין ההורים.
12
13 11. כאשר הורה סבור כי החיסון ייגרום נזק לקטין, עליו להצטייד בחוות דעת רפואית שקובעת
14 שאין לחסן את הקטין. אחרת, ברירת המחדל היא לחסנו מאחר שככלל, אי חיסון מהווה
15 סכנה בריאותית הן עבור הקטין הן עבור סביבתו.
16
17 12. המערערת מבססת את טענתה בין היתר על פסק הדין בתמ"ש 30633/07 ע.א נ' א.א (5.6.14)
18 שבו דחה ביהמ"ש לענייני משפחה בחיפה בקשת אב למתן צו לביצוע חיסון פוליו לבנו,
19 במסגרת מבצע חיסון כללי, לאחר שהאם סירבה למתן החיסון. ברם, מעבר לעובדה שמדובר
20 בפס"ד שאינו מנחה וניתן בהחלט לסבור גם אחרת, מדובר במקרה שונה לגמרי. באותו
21 מקרה, תכלית אותו חיסון היתה לטובת ההגנה על הציבור שאינו מחוסן, שכן הקטין שם היה
22 מחוסן מפני נגיף הפוליו. בענייננו, שונים פני הדברים, מאחר שהקטינים אינם מחוסנים
23 בחיסונים המומלצים ע"י משרד הבריאות והצורך במתן החיסון הוא על מנת להגן על
24 הקטינים עצמם ולא על אוכלוסיית הלא מחוסנים. החיסון המבוקש במקרה דנן נועד בראש
25 ובראשונה לטובת בריאותם ושלמות גופם של הקטינים.
26
27 13. בענייננו, האם לא המציאה שום חו"ד או תעודה רפואית התומכת בעמדה שיש למנוע את
28 החיסון לקטינים. האם צירפה מכתב לאקוני של ד"ר רוזנטל שכלל לא מכיר את הקטינים
29 ולא בדק אותם. הוא לא עיין בתיק הרפואי של הקטינים ורק ציטט מדברי האם שטענה

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

- 1 שהקטינים לא הגיבו טוב לאחר חיסונים קודמים שקיבלו. ד"ר רוזנטל אף לא ציין במכתבו
2 את תחום מומחיותו, בעוד שד"ר פרהדיאן הוא מומחה ברפואת ילדים ומשמש בתפקידו
3 ככזה במרכז לבריאות הילד במחוז תל-אביב, שם מטופלים הקטינים.
4
- 5 14. האם לא צירפה את התיק הרפואי של הקטינים שניתן היה בקלות להנפיקו ממחשב קופת
6 החולים ולמרות שניתנה לה הזדמנות ע"י בהמ"ש קמא, להגיב לתעודה של ד"ר פרהדיאן
7 ולהגיש תעודה רפואית אחרת, היא לא הגישה דבר. לא הוכח איפוא ע"י המערערת, שתיגרם
8 בעיה כלשהי או סיכון לקטינים אם הם יחוסנו. טענותיה נטענו בעלמא וללא כל ביסוס. גם
9 טענות בגין בעיות שהתגלו בעבר אצל הקטינים לאחר החיסונים לא הוכחו ולו בבדל ראייה,
10 כפי שקבע בהמ"ש קמא.
11
- 12 15. מאידך, האב הגיש תעודה רפואית מהרופא המטפל בקטינים, שהוא מומחה לרפואת ילדים,
13 אשר המליץ בחום על מתן חיסונים ואף ציין כי למרות שלי קיימת בעיה בכליה, אין הדבר
14 משנה מהמלצתו החד משמעית.
15
- 16 16. מאחר שהאם לא המציאה שום תעודה רפואית ולא חו"ד, אלא מכתב כללי שמשקלו זעום
17 ביותר אם בכלל, מובנת החלטתו של בהמ"ש קמא שעה שלא מינה מומחה אובייקטיבי
18 מטעמו, כפי שנקבע בהחלטה מיום 30.7.19. בהחלטה זו נקבע כי מינוי כזה ייעשה "ככל שיהיו
19 חוות דעת סותרות". ברם במקרה דנן, לא הוצגו חוות דעת סותרות והיחיד שהמציא תעודה
20 רפואית מהרופא המטפל בקטינים היה האב. לכן, יש לדחות את טענת המערערת לפיה
21 בהמ"ש סתר בפסק הדין את החלטתו הקודמת.
22
- 23 17. האם לא ביקשה לחקור את ד"ר פרהדיאן ולמרות שהתאפשר לה להגיב לאמור בתעודה
24 הרפואית מטעמו, היא לא ביקשה אפילו להעביר אליו שאלות הבהרה. לפיכך, אף טענותיה
25 בנושא זה דינן להידחות.
26
- 27 18. אין אלא להצטרף לדברי בהמ"ש קמא כשקבע כי: **"החצבת היא מחלה מאוד מסוכנת**
28 **ולאחרונה חלה עליה בהידבקות בה ועל כן, על מנת להבטיח את טובתם של הקטינים,**
29 **שלומם ובריאותם, אין מנוס אלא להורות על חיסונים"**.

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

1
2 19. סיכומו של דבר: הערעור נדחה.

3
4 20. המערערת תשלם למשיב הוצאות בסך של 3,000 ₪.

5
6 21. פסק הדין מותר לפרסום במתכונת בו נחתם, ללא פרטים מזהים של הצדדים

7
8
9 ניתן היום, ה' חשוון תש"פ, 03 נובמבר 2019, בהעדר הצדדים.

10

נפתלי שילה, שופט

עינת רביד, שופטת

שאול שוחט, שופט, סגן הנשיא, אב"ד

נפתלי שילה, שופט

עינת רביד, שופטת

שאול שוחט, שופט, סגן הנשיא, אב"ד

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

ניתנה היום, ה' חשוון תש"פ, 03 נובמבר 2019, בהעדר הצדדים.

22

שאול שוחט, שופט, סגן הנשיא

22

בית המשפט המחוזי בתל אביב - יפו בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

עמ"ש 62329-09-19 ג' נ' צ'

03 נובמבר 2019

1

איסור פרסום